

VANTAA

Koulutustakuun sukupuolivaikutusten
arviointi

31.1.2012

Esipuhe

Vantaa liittyi Eurooppalaiseen peruskirjaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta vuonna 2007. Sen kautta kaupungin päättäjät ja viranhaltijat ovat sitoutuneet julkisesti naisten ja miesten tasa-arvon periaatteeseen sekä toteuttamaan muun muassa sukupuolivaikutusten arviointia.

Vuonna 2011 jokaiselle kaupungin toimialalle annettiin tehtäväksi toteuttaa sukupuoli-vaikutusten arviointi vähintään yhdestä sitovasta tavoitteesta. Sivistystoimen johtoryhmä päätti kokouksessaan 4.1.2011, että "Koulutustakuun toteuttaminen" on sivistystoimen suvattava tavoite.

Tässä raportissa on kuvattu koulutustakuun toteutumista sukupuolen mukaan eriteltyjen tilastojen perusteella. Raporttiin on koottu tilastotietoja yhteishausta, täydennyshausta, yhteishaun jälkeisistä hauista sekä ilman koulutuspaikkaa jääneistä. Sukupuolivaikutusten arviointi on tehty vantaalaisten, keväällä 2011 perusopetuksen päättäneiden tyttöjen ja poikien näkökulmasta.

Raportin perusteella näyttää siltä, että koulutustakuun toteutumisessa ei ole suuria eroja tyttöjen ja poikien välillä. Selkeimmät erot tyttöjen ja poikien välillä olivat peruskoulun päättötodistusten arvosanoissa ja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa. Molemmat teemat vaatisivat kuitenkin tarkempaa selvittelyä, jotta niistä olisi mahdollista tehdä varsinaisia johtopäätöksiä. Koulutustakuun toteutumista olisi kuitenkin hyvä seurata jatkossakin sukupuolinäkökulma huomioiden.

Koulutustakuun sukupuolivaikutuksen arvioinnin toteutuksesta ovat vastanneet opetustoimen suunnittelijat Hanna Kukkonen ja Piia Kovalainen.

Paula Ylöstalo-Kuronen
nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja

1 Sukupuolivaikutusten arviointi eli suvaus

Sukupuolivaikutusten arviointi (Suvaus) on sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen keskeinen menetelmä, jossa selvitetään ja arvioidaan toiminnan ja päätösten vaikutuksia naisten ja miesten sekä sukupuolten tasa-arvon kannalta. Huomioimalla sukupuolinäkökulma voidaan edistää toiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta, kun toiminnan sisältöä ja palvelujen saatavuutta ja tavoitettavuutta kehitetään vastaamaan paremmin eri ihmisryhmien erilaisia tarpeita.

Sukupuolinäkökulman/tasa-arvon valtavirtaistaminen on tasa-arvon edistämisen strategia, jossa sukupuolinäkökulma ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen viedään sisään kaikkeen toimintaan eli kaikkiin päätöksiin, suunnitteluun, valmisteluun ja toiminnan toteuttamiseen. Valtavirtaistamisen tarkoitus on, että tasa-arvon edistäminen ei ole pelkästään erillistä toimintaa, vaan osa organisaatioiden normaalia toimintaa, esimerkiksi kunnan päätöksentekoa tai yrityksen henkilöstöhallintoa. Viranomaisella on tasa-arvolain mukaan velvollisuus tasa-arvon valtavirtaistamiseen.

1.1 Suvauksen työvaiheet

1. Hankitaan tietoa eri sukupuolista ja tasa-arvon toteutumisesta suvauksen kohteena olevassa toiminnassa hyödyntäen tilastoja, selvityksiä, tutkimustietoa, käyttäjäkyselyjä sekä omia kokemuksia ja havaintoja.
2. Analysoidaan, millaisia eroja sukupuolten välillä on tarkasteltavassa toiminnassa sekä mikä merkitys ja vaikutus näillä sukupuolten välisillä eroilla on.
3. Identifioidaan tasa-arvon kannalta relevantit kohdat, asiat ja kysymykset ko. toiminnassa.
4. Suunnitellaan kehittämistoimenpiteet tasa-arvon toteuttamiseksi tai edistämiseksi identifioituilla alueilla, asioissa ja kysymyksissä.

Toiminnan arviointi sukupuolinäkökulmasta tapahtuu seuraavanlaisten kysymysten valossa:

- Mikä on naisten ja miesten määrä tai osuus tarkasteltavana olevassa toiminnassa? Miten tämä näkyy suunnittelussa, toiminnassa ja arvioinnissa?
- Kuinka paljon on tietoa (tutkimukset, tilastot jne.) sukupuolen mukaan eriteltyinä?
- Mitä tiedämme naisten ja miesten eroista kyseessä olevassa asiassa tutkimustiedon pohjalta?
- Millaisissa elämäntilanteissa naiset ja miehet ovat toiminta-alueella?
- Minkälaisia eroja sukupuolten välillä on tarpeissa, elämäntilanteissa ja toiveissa toiminta-alueella?
- Miten erilaiset resurssit (raha, aika, tila jne.) ja mahdollisuudet jakautuvat naisten ja miesten välillä?
- Onko tasa-arvo otettu huomioon toimintaa ohjaavissa normeissa, arvoissa ja toimintaohjeissa?

2 Vantaan kaupungin koulutustakuu

Vantaan kaupunki on sitoutunut toteuttamaan koulutustakuuta. Koulutustakuulla varmistetaan peruskoulun päättävien nuorten koulutukseen pääseminen. Koulutustakuun tavoitteena Vantaalla on, että kaikille peruskoulun päättäneille nuorille tarjotaan jatkopaikka lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, ammatilliseen koulutukseen valmistavassa koulutuksessa, kymppiluokalla tai nuorten työpajalla. Tavoitteena on, että jokainen vantaalainen nuori löytää peruskoulun jälkeen mielekkään opiskelupaikan tai muun kiinnostuksen elämäänsä.

Opetushallituksen toteuttamassa tutkimuksessa *Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät* todetaan, että nuorten perusopetuksesta toiselle asteelle siirtymiseen liittyy usein lisääntynyt syrjäytymisriski. Noin viisi prosenttia peruskoulun keväällä päättäneistä nuorista ei ole opiskelemaisena seuraavana syksynä.¹ Viime aikoina koulutustakuun toteutumisen mittariksi on vakiintunut, että vähintään 96 % perusopetuksen päättävistä nuorista jatkaa seuraavana syksynä joko toisella asteella tai erilaisissa nivelvaihekoulutuksissa.

Koulutustakuun toteuttamiseksi Vantaalla seurataan vuosittain lukioden ja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrää suhteessa perusopetuksen päättäneiden ikäluokkaan. Nuoris- ja aikuiskoulutuksen tulosalue varautuu vuosittain myös perustamaan tarvittaessa lisäryhmiä lisäopetukseen, jotta kaikille hakeneille voidaan tarjota paikka. Mikäli perusopetuksen lisäopetuksen aloituspaikkoja on hakijamäärään nähden liian vähän, opetuslautakunta tekee elokuussa päätöksen mahdollisten lisäryhmien perustamisesta.

Nuorten, jotka eivät sijoitu lisäopetukseen tai ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen, on mahdollisuus osallistua nuorisopalveluiden järjestämään työpajojen

¹ Karppinen, K. & Savioja, H. 2007. Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät.

toimintaan. Pääasiallisesti nuorten työpajat on tarkoitettu 17–24-vuotiaille työttömille nuorille, joilla ei ole ammatillista koulutusta tai työkokemusta tai jotka ovat keskeyttäneet peruskoulun, ammatillisen koulutuksen tai lukion. Vantaalla nuorten työpajoille otetaan kuitenkin myös 16-vuotiaita nuoria. Alle 17-vuotiaat ohjataan työpajoille nuorten Ohjauskeskus Kipinän kautta.

Osana koulutustakuuta käytäntönä on, että perusopetuksen oppilaanohjaajat käyvät elosyyskuussa läpi kaikki perusopetuksen edellisenä keväänä päättäneet oppilaansa ja ovat tarvittaessa yhteydessä ilman opiskelupaikkaa jääneisiin. Mikäli nuori on vielä kesän hakujen jälkeen ilman opiskelupaikkaa tai muuta suunnitelmaa, pyritään hänelle löytämään koulutuspaikka. Jos nuori jää kokonaan ilman paikkaa, ohjataan hänet Nuorten ohjauskeskus Kipinään edelleen ohjattavaksi.

3 Koulutustakuun sukupuolivaikutusten arviointi

Vantaan kaupungin tavoitteena on saada sukupuolivaikutusten arviointi osaksi normaalia kaupunkiorganisaation toimintaa ja toiminnan arviointia (valtavirtaistaminen). Taloussuunnitelman laadintaohjeisiin 2012–2015 on kirjattu, että talousarviovuonna 2011 toimialat suvaavat vähintään yhden johtoryhmän valitseman sitovan tavoitteen. Suvauksesta raportoidaan sitovien tavoitteiden seurannan yhteydessä vuonna 2011.

Sivistystoimen johtoryhmä on kokouksessaan 4.1.2011 päättänyt, että "Koulutustakuun toteuttaminen" on sivistystoimen suvattava tavoite. Koulutustakuun toteutumista ja siihen liittyviä tilastotietoja on seurattu Vantaalla jo useiden vuosien ajan, mutta aiemmin tilastoja ei ole tarkasteltu erikseen tyttöjen ja poikien osalta. Koulutustakuun sukupuolivaikutusten arvioinnille on kuitenkin selkeä tarve, sillä valtakunnalliset tilastot osoittavat, että pojat menestyvät koulussa heikosti ja keskeyttävät koulun useammin kuin tytöt. Heikosti koulussa menestyviin ja koulunsa kesken jättäviin poikiin tulisi kiinnittää huomiota, sillä heikko koulutus voi johtaa pysyvään syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen.²

Tähän raporttiin on kerätty tilastotietoja vuonna 2011 perusopetuksen päättäneiden nuorten sijoittumisesta yhteishaussa olevaan koulutukseen sekä yhteishaun ulkopuolisiin vaihtoehtoihin. Tilastoja on tarkasteltu tyttöjen ja poikien näkökulmasta ja lopuksi on arvioitu koulutustakuun toteutumista kummankin sukupuolen näkökulmasta.

3.1 Perusopetuksen päättäneet

Keväällä 2011 Vantaalla oli 2357 perusopetuksen yhdeksäsluokkalaista, heistä 1200 (50,9 %) oli tyttöjä ja 1157 (49,1 %) poikia. Perusopetuksen päättötodistuksen sai 2315 nuorta, joista 1177 (50,8 %) oli tyttöjä ja 1138 (49,2 %) poikia.

Perusopetuksen yhdeksäsluokkalaisista 42 jäi luokalle, etenee oman opinto-ohjelman mukaisesti tai sai ehdot. Heistä 23 (54,8 %) oli tyttöjä ja 19 (45,2 %) oli poikia.

² Tasa-arvon neuvottelukunta, 2011

Perusopetuksen päättäneiden lisäksi perusopetuksen lisäopetuksessa oli yhteensä 116 nuorta, joista 51 (44%) oli tyttöjä ja 65 (56%) oli poikia.

Vantaalaiset 17-24-vuotiaat maahanmuuttajat voivat suorittaa suomalaisen peruskoulun päättötodistuksen Vantaan aikuisopistossa. Aikuisopiston perusopetus vastaa sisällöltään peruskoulun luokkia 7–9. Oppilaat opiskelevat joustavasti peruskoulun pakollisia aineita sekä valinnaisia kursseja, kuten kotitaloutta, kuvaamataitoa, käsityötä ja musiikkia. Tavoitteena on, että opiskelija saa päättötodistuksen noin kolmen vuoden opintojen jälkeen. Päättötodistus mahdollistaa yhteisvalintaan osallistumisen ja opintojen jatkamisen toisen asteen koulutuksessa.

Keväällä 2011 maahanmuuttajien perusopetuksen ryhmässä oli 22 yhdeksännen luokan opiskelijaa, heistä 4 jatkaa opintojaan aikuisopistossa ja 18 sai peruskoulun päättötodistuksen.

Perusopetuksen keväällä 2011 päättäneet						
	Kaikki	%	Tytöt	%	Pojat	%
Peruskoulun päättötodistus	2315	98,1	1177	50,8	1138	49,2
jäi luokalle	17	0,9	9	52,9	8	47,1
ehdollinen jättäminen	2	0,1	2	100,0	0	0,0
erotodistus	1					
etenee oman opinto-ohjelman mukaisesti	22	0,9	11	50,0	11	50,0
Kaikki yhteensä	2357	100,0	1200	50,9	1157	49,1

3.2 Päättöarvosanat

Keväällä 2011 peruskoulun päättäneiden tyttöjen yhteishaun kaikkien aineiden arvosanojen keskiarvo oli 8,00, kun taas poikien arvosanojen keskiarvo oli 7,58.

Myös perusopetuksen päättötodistuksessa ainekohtaisissa keskiarvoissa on eroja tyttöjen ja poikien välillä. Tyttöjen arvosanojen keskiarvot ovat parempia kaikissa muissa aineissa, paitsi liikunnassa. Merkittävin ero on kuvaamataidon arvosanoissa, joissa tyttöjen arvosanojen keskiarvo on lähes numeron poikien arvosanojen keskiarvoa parempi.

Ero tyttöjen ja poikien arvosanoissa huomattiin myös Helsingin yliopiston toteuttamassa Koulu ja sosiaalinen pääoma -tutkimuksessa. Karppisen ja Saviojan mukaan tyttöjen ja poikien välillä on suuri ero koulumenestyksessä. Ero ilmenee kaikissa kouluaineissa, ja keskiarvoero on joissakin kouluaineissa, kuten äidinkieliessä, lähes numeron. Tähän on kiinnitettävä huomioita muun muassa siitä syystä, että arvosanojen ja keskiarvon merkitys oppilaan seuraavan vaiheen opintoihin hakeutumiselle on erittäin suuri. Karppisen ja Saviojan mukaan arvosanoja ei kuitenkaan pitäisi tasoittaa sattumanvaraisesti, vaan opettajille tulisi antaa välineitä ja mahdollisuuksia omien arvosana-asteikkojensa tarkistamiseen.³

³ Karppinen & Savioja, 2007. Koulu ja sosiaalinen pääoma.

Perusopetuksen päättötodistusten ainekohtaiset keskiarvot sukupuolittain			
	Tytöt	Pojat	Erotus
ENA	7,93	7,79	0,15
RUB	7,58	6,86	0,72
KT	8,14	7,55	0,60
AI	8,11	7,34	0,78
HI	7,67	7,50	0,17
YH	7,86	7,47	0,38
MA	7,52	7,34	0,18
FY	7,55	7,42	0,13
KE	7,67	7,36	0,31
BI	7,91	7,40	0,51
GE	7,88	7,51	0,37
TE	8,42	7,71	0,72
LI	8,22	8,26	-0,04
MU	8,51	7,99	0,52
KU	8,63	7,68	0,96
KS	8,14	7,87	0,27
KO	8,34	7,65	0,69

3.3 Yhteishaku 2011

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen haettiin 28.2.–18.3.2011. yhteishaun kautta. Hakeminen tapahtui sähköisellä lomakkeella, joka täytettiin hakuajana osoitteessa www.haenyt.fi.

Vantaalaisia peruskoulun vuonna 2011 päättäneitä haki yhteishaussa 2475*. Heistä 53,2 % oli asettanut yhteishaussa ensimmäiseksi hakutoiveekseen lukion ja 46,8 % ammatillisen oppilaitoksen. Tytöistä 59 % haki ensisijaisesti lukioon ja 41 % ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen, kun taas pojista 47 % haki ensisijaisesti lukioon ja 53 % ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen koulutusaloittaisia hakijamääriä tarkasteltaessa on havaittavissa, että 89 % tekniikan ja liikenteen alalle hakeneista oli poikia ja 89 % sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle hakeneista oli tyttöjä.

	1. sij. hakeneet	%	Tytöt	%	Pojat	%
Kaikki yhteensä	2475	100,00	1264	51,07	1211	48,93
Yleissivistävä koulutus	1316	53,17	749	56,91	567	43,09
Ammatillinen koulutus	1159	46,83	515	44,43	644	55,57
Humanistinen ja kasvatusala	6	0,52	3	50,00	3	50,00
Kulttuuriala	67	5,78	44	65,67	23	34,33
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	257	22,17	119	46,30	138	53,70
Luonnontieteiden ala	31	2,67	5	16,13	26	83,87
Tekniikan ja liikenteen ala	440	37,96	49	11,14	391	88,86
Luonnonvara- ja ympäristöala	25	2,16	24	96,00	1	4,00
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	215	18,55	192	89,30	23	10,70
Matkailu- ravitsemis- ja talousala	118	10,18	79	66,95	39	33,05

* Luvussa ovat mukana myös muualla kuin Vantaalla peruskoulua käyneet nuoret.

Perusopetuksen päättäneistä 52 haki joko yhteishaun ulkopuoliseen koulutukseen tai ilmoitti hakeutuvansa koulutukseen myöhemmin.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan naiset hakeutuvat peruskoulun jälkeen miehiä useammin lukioon. Sen sijaan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista keskimäärin puolet on naisia ja puolet miehiä, mutta koulutus- ja opintoalat ovat edelleen vahvasti eriytyneet miesten ja naisten aloihin. Naisvaltaisia opintoaloja ovat kauneudenhoito, puhdistuspalvelut ja sosiaali- ja terveysala ja miesvaltaisia aloja rakennusala, sähkötekniikka ja metsätalousala.⁴

Vuoden 2011 yhteishaun tulosten perusteella jako naisten ja miesten aloihin on edelleen vahvasti läsnä myös vantaalaisessa toisen asteen koulutuksessa. Karppisen ja Saviojan mukaan peruskoulujen opinto-ohjauksessa tulee jatkossakin tehdä töitä sukupuolittuneiden näkemysten vähentämiseksi ammatinvalinnassa.⁵

3.4 Yhteishaun tulokset

Yhteishaun tulokset selvisivät 14.6.2011, jolloin koulutuksen järjestäjät saivat ilmoittaa opiskelijaksi ottamisesta. Vantaalaisista perusopetuksen päättäneistä nuorista noin 84,5 % sai yhteishaussa paikan toisen asteen koulutuksesta. Ilman opiskelupaikkaa jäi 15,5 % nuorista, tämän lisäksi 52 nuorta ei osallistunut lainkaan yhteishakuun.

Kaikki yhteishaussa hakematta jättäneet eivät jää automaattisesti koulutuksen ulkopuolelle, sillä osa koulutuspaikoista ja oppilaitoksista ei ole hakujärjestelmän piirissä. Näitä ovat muun muassa steinerkoulujen lukio-opetus, vieraskielinen lukio-opetus ja kansalaisopistoissa annettava opetus.⁶

Hyväksytyt koulutusaloittain

	Hyväksytyt	%	Tytöt	%	Pojat	%
Kaikki yhteensä	2373	100,00	1180	49,73	1193	50,27
Yleissivistävä koulutus	1294	54,53	745	63,14	549	46,02
Ammatillinen koulutus	1079	45,47	435	36,86	644	53,98
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	4	0,37	2	50,00	2	50,00
Kulttuuriala	41	3,80	26	63,41	15	36,59
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	231	21,41	118	51,08	113	48,92
Luonnontieteiden ala	38	3,52	6	15,79	32	84,21
Tekniikan ja liikenteen ala	489	45,32	58	11,86	431	88,14
Luonnonvara- ja ympäristöala	20	1,85	18	90,00	2	10,00
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	127	11,77	119	93,70	8	6,30
Matkailu- ravitsemis- ja talousala	129	11,96	88	68,22	41	31,78

Paikan saaneista 54,5 % hyväksyttiin yleissivistävään koulutukseen ja 45,5 % ammatilliseen koulutukseen. Yhteishaussa hyväksytyistä 49,7 % oli tyttöjä ja 50,3 % oli poikia.

Hyväksytyistä 93 % vastaanotti saamansa paikan, heistä 57 % oli tyttöjä ja 43 % poikia. Yleissivistävään koulutukseen hyväksytyistä pojat ottivat suhteessa hieman useammin paikan

⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009. Koulutus ja sukupuolten tasa-arvo.

⁵ Karppinen & Savioja, 2007. Koulu ja sosiaalinen pääoma.

⁶ Niittymäki, 2005.

vastaan, kun taas ammatilliseen koulutukseen hyväksytyistä tytöt ottivat suhteessa useammin paikan vastaan.

Paikan vastaanottaneet koulutusaloittain

	Vastaanottaneet	%	Tytöt	%	Pojat	%
Kaikki yhteensä	2102	88,58	1062	90,00	1040	87,18
Yleissivistävä koulutus	1205	93,12	690	92,62	515	93,81
Ammatillinen koulutus	897	83,13	372	85,52	525	81,52
Humanistinen ja kasvatusala	4	100,00	2	100,00	2	100,00
Kulttuuriala	35	85,37	22	84,62	13	86,67
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	205	88,74	105	88,98	100	88,50
Luonnontieteiden ala	32	84,21	5	83,33	27	84,38
Tekniikan ja liikenteen ala	385	78,73	45	77,59	340	78,89
Luonnonvara- ja ympäristöala	18	90,00	17	94,44	1	50,00
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala	119	93,70	111	93,28	8	100,00
Matkailu- ravitsemis- ja talousala	99	76,74	65	73,86	34	82,93

Prosentti-sarakkeisiin on laskettu paikan vastaanottaneiden määrä suhteessa hyväksytyihin.

Peruskoulun päättötodistusten arvosanojen keskiarvoihin suhteutettuna tytöillä olisi pitänyt olla paremmat mahdollisuudet koulutuspaikan saamisen. Samoilla linjoilla ollaan myös sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä, jonka mukaan naisten koulutustaso on Suomessa korkea ja tyttöjen oppimistulokset erinomaisia. Naisten koulutustaso on Suomessa noussut nopeasti ja nuorehkojen naisten koulutustaso on OECD maiden kärkitasoa.⁷

Tarkasteltaessa sukupuolten välisiä eroja koulutusaloille hyväksytyjen ja hakeneiden välillä huomataan, että 1. sijaisiin hakijamääriin suhteutettuna tytöt ovat saaneet hieman useammin paikan lukiokoulutuksesta kuin pojat. Sen sijaan ammatillisen koulutuksen 1. sijaisiin hakijamääriin verrattuna tytöt ovat saaneet selkeästi harvemmin paikan ammatillisesta koulutuksesta (1,18 ensisijaista hakijaa yhtä hyväksytyä kohden). Kivelä ja Ahola (2007) esittävät syyksi, että *pojille ammatillinen suuntautuneisuus oli usein selvillä jo yläasteella ja tästä johtuen he sijoittuivat tyttöjä useammin toivomalleen alalle ammatilliseen koulutukseen.*⁸

Suhteessa ensisijaisiin hakijoihin tytöt ovat muutenkin saaneet hieman harvemmin paikan toisen asteen koulutuksesta, kuin pojat (1,07 ensisijaista hakijaa yhtä hyväksytyä kohden).

1. sijaiset hakijat suhteessa hyväksytyihin	Kaikki	Tytöt	Pojat
Kaikki yhteensä	1,04	1,07	1,02
Yleissivistävä koulutus	1,02	1,01	1,03
Ammatillinen koulutus	1,07	1,18	1,00

Tiedossa ei ole, kuinka moni peruskoulun päättäneistä sai opiskelupaikan ensimmäisen hakutoiveensa mukaisesta opiskelupaikasta, mutta Karppisen ja Saviojan (2007) mukaan suurin osa nuorista valitaan ensimmäisen hakutoiveensa mukaiseen opiskelupaikkaan. Tällä on suuri merkitys, sillä keskeyttämistodennäköisyys on sitä suurempi, mitä alhaisemmalta hakusijalta nuori valikoituu koulutukseen.⁹

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009. Koulutus ja sukupuolten tasa-arvo.

⁸ Kivelä & Ahola, 2007. Elämää nivelvaiheissa

⁹ Karppinen & Savioja, 2007. Koulu ja sosiaalinen pääoma

3.5 Kesäohjaus Kipinässä

Ohjauskeskus Kipinä oli kesällä avoinna 4.7.–19.8.2011 maanantaista perjantaihin klo 13–16. Kipinässä tarjottiin tukea ja ohjausta ilman opiskelupaikkaa jääneille nuorille. Kipinän työntekijät auttoivat nuoria muun muassa täydennyshaun tekemisessä sekä kymppiluokalle ja ammattistartille hakemisessa.

Kipinässä oli kesän 2011 aikana yhteensä 167 ohjauspuhelua ja tapaamista. Asiakkaista 56 % oli tyttöjä ja 44 % poikia. Nuorista 64 oli keväällä perusopetuksen päättäneitä ja loput lisäopetuksen, työpajajakson tai muun koulutuksen päättäneitä.

	Yhteensä	Naiset	Miehet	Puhelut	Käynnit	Länsi-Vantaa	Itä-Vantaa
Asiakkaat	167	93	74	87	83	37	87
Prosentit		55,69	44,31	52,10	49,70	22,16	52,10

Kipinän asiakkaista selkeä enemmistö oli tyttöjä, vaikka toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäi yhteishaussa lähes yhtä paljon tyttöjä ja poikia. Mahdollisena syynä voidaan pitää tyttöjen aktiivisempaa hakeutumista tuen ja ohjauksen pariin.

3.6 Täydennys- ja lisähaku

Yhteishaun jälkeen osa ilman paikkaa jääneistä nuorista sai varasijalta opiskelupaikan niistä aloituspaikoista, jotka jäivät vapaiksi kevään yhteishaussa tai jotka vapautuivat hakijoiden perumisten johdosta. Lisäksi heinäkuussa järjestettiin täydennyshaku, jossa olivat mukana sellaiset koulutusohjelmat, joihin oli jäänyt vapaita aloituspaikkoja kevään yhteishaussa.

Vantaalaisia peruskoulun vuonna 2011 päättäneitä nuoria täydennys- ja lisähakuun osallistui yhteensä 79. Heistä 50,6 % oli tyttöjä ja 49,4 % poikia. Täydennyshaussa paikan ammatillisesta koulutuksesta sai 28 nuorta, heistä 57,1 % oli tyttöjä ja 42,9 % oli poikia. Yleissivistävään koulutukseen valittiin 14 nuorta, joista 42,9 % oli tyttöjä ja 57,1 % poikia. Täydennys- ja lisähakuissa hyväksytyistä 85,7 % vastaanotti saamansa paikan.

	1. sij. hakeneet						Hyväksytyt					
	Yhteensä	%	Tytöt	%	Pojat	%	Yhteensä	%	Naiset	%	Miehet	%
Yhteensä	79	100	40	50,63	39	49,37	42	53,16	22	52,38	20	47,62
Yleissivistävä koulutus	18	22,78	7	17,50	11	28,21	14	33,33	6	42,86	8	57,14
Ammatillinen koulutus	61	77,22	33	82,50	28	71,79	28	66,67	16	57,14	12	42,86
Kulttuuriala	8	13,11	6	75	2	25	2	25	2	100	0	0
Tekniikan ja liikenteen ala	25	40,98	4	16	21	84	15	60	4	26,67	11	73,33
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	24	39,34	20	83,33	4	16,67	8	33,33	7	87,5	1	12,5
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	4	6,557	3	75	1	25	3	75	3	100	0	0

Vantaan ammattiopisto Varia järjesti oman lisähakuun, jossa oli haettavana 22 paikkaa viidellä koulutusallalla. Varian lisähakuun osallistui 29 nuorta, joista 38 % oli tyttöjä ja 62 % poikia. Elokuussa järjestetyssä haussa 22 nuorta sai opiskelupaikan ammatillisesta koulutuksesta, valituista 41 % oli tyttöjä ja 59 % poikia. Suhteessa hakijamääriin tyttöjä valittiin siis enemmän, mutta tämä ero johtuu siitä, että tieto- ja liikennetekniikkaan haki poika selkeästi enemmän, kuin koulutukseen valittiin.

Varian lisähaku, syksy 2011	Hakeneet			Valitut		
	yhteensä	naiset	miehet	yhteensä	naiset	miehet
Ojahaantien toimipiste						
147 tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinto ja lukio	10	0	10	5	0	5
873 sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja	3	3	0	3	3	0
194 kello- ja mikromekaniikan perustutkinto	5	0	5	5	0	5
Tennistien toimipiste						
798 käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, maalauksen suunnittelu	3	2	1	3	2	1
Talvikkitien toimipiste						
873 sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja	8	6	2	6	4	2
Yhteensä	29	11	18	22	9	13
Prosentti		37,93	62,07	75,86	40,91	59,09

3.7 Ammattistartit ja lisäopetus

Vantaan kaupunki järjestää tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi nuorille tarkoitettua perusopetuksen lisäopetusta (kymppiluokat), ammatilliseen koulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta (ammattistartit), maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavaa koulutusta (mava), ammattiopintoihin valmentavaa koulutusta (akku). Näihin ilman koulutuspaikkaa jääville tarkoitettuihin koulutuksiin oli syksyllä 2011 varattu yhteensä 282 aloituspaikkaa. Lisäksi opetuslautakunta teki elokuussa 2011 päätöksen kahden lisäryhmän perustamisesta tarvittaessa.

Vantaan ammattiopisto Varian yhteishaun ulkopuoliseen koulutukseen haki lähes 300 vantaalaista nuorta. Hakeneista 51 % oli tyttöjä ja 49 % poikia. Perusopetuksen lisäopetus eli kymppiluokat kiinnostivat hakijoita eniten, jonka vuoksi perustettiin yksi lisäryhmä. Vastaavasti yksi ammattistarttiryhmä jätettiin aloittamatta, koska sen perustamiselle ei ollut tarvetta.

Koulutukseen valittiin lopulta 201 opiskelijaa, sillä loput hakijoista olivat saaneet peruutuspaikan toisen asteen oppilaitoksesta tai sijoittuneet esimerkiksi nuorten työpajatoimintaan. Valituista muodostettiin viisi kymppiluokkaryhmää, kuusi ammattistarttiryhmää ja kaksi akku-ryhmää. Lisäopetuksen ja ammattistarttien ryhmässä aloitti hieman enemmän tyttöjä kuin poikia. Akku-ryhmässä aloittaneista tyttöjä oli ainoastaan kolmasosa.

	Hakeneet					Hyväksytyt				
	Yhteensä	Naiset	%	Miehet	%	Yhteensä	Naiset	%	Miehet	%
Lisäopetus	131	70	53,44	61	46,56	91	48	52,75	43	47,25
Ammattistartit	150	77	51,33	73	48,67	96	48	50,00	48	50,00
Akku	19	7	36,84	12	63,16	14	5	35,71	9	64,29
Yhteensä	300	154	51,33	146	48,67	201	101	50,25	100	49,75

3.8 MEnOliPPu - Eteenpäin opintiellä, peruskoulu päätökseen

Menolippu -hanke on suunnattu 17–25 -vuotiaille vantaalaisille nuorille, joilta puuttuu peruskoulun päättötodistus. Yksilöllisen tehostetun neuvonnan ja ohjauksen avulla nuoret opiskelevat perusopetuksen oppimäärän loppuun ja samalla pyritään löytämään kaikille sopiva väylä koulutukseen tai työelämään. Hanketta koordinoi Vantaan nuorisopalvelut.

Syksyn 2011 aikana hankkeen perusopetukseen tehtiin sopimus 18 nuorelle. Oppilaista neljä opiskeli mEnOliPussa jo keväällä. Osallistuneista tyttöjä oli 7 ja poikia 11.

3.9 Nuorten työpajat

Nuorten työpajat on tarkoitettu 17-24-vuotiaille vantaalaisille nuorille, jotka ovat työttömiä työnhakijoita. Alle 17-vuotiaat voivat hakea työpajoille Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinän kautta. Pajoihin otetaan ensisijaisesti työkokemusta tai ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria.

Pajalla tehdään kunkin pajan teeman mukaisia työtehtäviä ammattilaisen ohjaajan opastuksella. Tämän lisäksi tutustutaan erilaisiin työ- ja opiskelupaikkoihin. Jakson aikana voi myös korottaa peruskoulunumeroita ja suorittaa erilaisia kursseja, kuten ensiapukurssin ja käydä koulutuskokeilussa. Pajajakson aikana nuorten käytettävissä on myös tarvittaessa kuraattorin ja psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut.

Keväällä 2011 perusopetuksen päättäneistä nuorista työpajoilla oli syksyn 2011 aikana kaksi tyttöä.

3.10 Jälkiohjaus

Vantaan kaupungin käytäntönä on, että perusopetuksen oppilaanohjaajat käyvät elokuun lopussa läpi kaikki perusopetuksen edellisenä keväänä päättäneet oppilaansa ja ovat tarvittaessa yhteydessä ilman opiskelupaikkaa jääneisiin. Mikäli nuori on vielä kesän hakujen jälkeen ilman opiskelupaikkaa tai muuta suunnitelmaa, pyritään hänelle löytämään koulutuspaikka. Jos nuori jää kokonaan ilman paikkaa, ohjataan hänet nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinään edelleen ohjattavaksi.

Perusopetuksen oppilaanohjaajilta elokuun lopussa kerätyn tiedon mukaan perusopetuksen keväällä 2011 päättäneistä nuorista 51 % sijoittui lukiokoulutukseen ja 38 % ammatilliseen koulutukseen. Ilman opiskelupaikkaa tai tavoittamatta (ei tietoa saatavilla) jäi 2 % nuorista.

Kaikkien ilman paikkaa jääneiden tiedot ilmoitettiin nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinään, josta nuoriin on oltu yhteydessä syksyn aikana ja tarjottu vapaita paikkoja ammattistarteilta ja nuorten työpajoilta. Suhteessa perusopetuksen päättäneiden määrään toisen asteen koulutuksen (lukio ja ammatillinen koulutus) ulkopuolelle jäi hieman enemmän tyttöjä (13 %), kuin poikia (11 %). Kokonaan ilman opiskelupaikkaa jäi kuitenkin hieman enemmän poikia.

Jatkokoulutukseen sijoittuminen						
	Kaikki	%	Tytöt	%	Pojat	%
Lukio	1172	50,6	670	57,2	502	42,8
Ammatillinen koulutus	869	37,5	354	40,7	515	59,3
Ammatilliseen koulutukseen kuntouttava ja valmentava koulutus	103	4,4	56	54,4	47	45,6
Lisäopetus	94	4,1	54	57,4	40	42,6
Nuorten työpajat	8	0,3	7	87,5	1	12,5
Työelämä	6	0,3	3	50,0	3	50,0
Oppisopimuskoulutus	1	0,0	1	100,0	0	0,0
Ilman opiskelupaikkaa jääneet	19	0,8	7	36,8	12	63,2
Ei tietoa saatavilla	29	1,3	16	55,2	13	44,8
Muu perusteltu välivuosi	14	0,6	9	64,3	5	35,7
Kaikki yhteensä	2315	100,0	1177	50,8	1138	49,2

3.11 Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinä

Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinä ohjaa ja tukee 16–24 -vuotiaita nuoria, jotka jäävät ilman toisen asteen koulutuspaikkaa tai keskeyttävät opintonsa ilman jatkosuunnitelmia. Toiminnan keskeisenä ajatuksena on, että nuori saa peruskoulun päätettyäänkin tarvitessaan tukea ja ohjausta elämänsuunnitteluun. Tavoitteena on, että jokainen vantaalainen nuori löytää peruskoulun jälkeen mielekkään opiskelupaikan tai muun kiinnostuksen kohtaan elämäänsä.

Ohjaus- ja tukikeskus Kipinässä oli ajalla 20.8.–31.12.2011 asiakkaana yhteensä 116 nuorta. Asiakkaista 47 (40,5 %) oli tyttöjä ja 69 (59,5 %) poikia. Kipinän asiakkaista peruskoulun keväällä 2011 päättäneitä oli noin 20 %. Nuoret olivat joko jääneet ilman toiseen asteen koulutuspaikkaa tai keskeyttäneet toisen asteen opinnot syksyn 2011 aikana. Nuoria on ohjattu muun muassa nuorten työpajoille sekä Varian akku-koulutuksen ja ammattistarttien vapaille paikoille.

3.12 Koulutustakuun toteutuminen 2011

Koulutustakuu toteutui vuonna 2011 Vantaalla varsin hyvin. Yhteishaun jälkeen ilman koulutuspaikkaa oli 360 nuorta, joista heinä-elokuun aikana 60 sai paikan ammatillisesta oppilaitoksesta ja noin 30 lukiokoulutuksesta tämän lisäksi ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen ja lisäopetukseen sijoittui noin 200 nuorta. Elokuun lopussa ilman paikkaa tai tavoittamatta oli enää noin 50 nuorta, joka on 2 % peruskoulun päättäneiden määrästä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut tavoitteeksi, että 95 prosenttia perusasteen päättävistä jatkaa opintojaan välittömästi tutkintoon johtavassa koulutuksessa, ja että kaikki nuoret aloittavat perusasteen jälkeiset opinnot.¹⁰

¹⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016

Vantaalla tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloitti 88 % vuonna 2011 perusopetuksen päättäneistä ja 98 % aloitti perusasteen jälkeiset opinnot. Tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloitti hieman enemmän poikia (89 %), kuin tyttöjä (87%) suhteessa perusopetuksen päättäneiden poikien ja tyttöjen määrään. Koulutuksen ulkopuolelle sen sijaan jäi enemmän poikia, kuin tyttöjä.

4 Yhteenveto

Tässä raportissa on kuvattu koulutustakuun toteutumista sukupuolen mukaan eriteltyjen tilastojen perusteella. Tilastoja on tarkasteltu vantaalaisten, keväällä 2011 perusopetuksen päättäneiden näkökulmasta. Koulutustakuun toteutumista seurataan vuosittain, mutta tilastoja ei ole aikaisemmin tarkasteltu näin laajasti sukupuolen mukaan eriteltynä. Raportin perusteella koulutustakuun toteutumista olisi hyvä seurata jatkossakin sukupuolinäkökulma huomioiden.

Keväällä 2011 perusopetuksen päätti 2315 nuorta, perusopetuksen päättäneiden tyttöjen ja poikien määrässä ei ollut suurta määrällistä eroa. Muutama nuori jäi keväällä luokalle tai jatkaa opintoja oman opinto-ohjelman mukaisesti, heistä tyttöjä ja poikia oli lähes yhtä paljon.

Tyttöjen peruskoulun päättötodistusten arvosanat ovat selkeästi poikien arvosanoja paremmat kaikissa muissa oppiaineissa, paitsi liikunnassa. Toisen asteen opiskelijavalinnassa korostuvat perusopetuksen päättötodistuksen arvosanat, joten teoriassa tytöillä on paremmat mahdollisuudet saada toisen asteen koulutuspaikka. Vuonna 2011 tämä näkyi erityisesti yleissivistävässä koulutuksessa, jonne tytöt hakivat ja tulivat valituiksi poikia enemmän. Sen sijaan ammatilliseen koulutukseen haki enemmän poikia ja suhteessa ensisijaisten hakijoiden määrään pojat tulivat myös todennäköisemmin valituiksi. Poikien huonommat päättötodistusten arvosanat vaikuttavat siis erityisesti yleissivistävään koulutukseen haettaessa.

Hakijamäärien ja hyväksytyjen perusteella jako naisten ja miesten aloihin elää edelleen vahvasti ammatillisessa koulutuksessa. Tästä syystä voidaan hieman kärjistäen ajatella tyttöjen kilpailevan keskenään ammatillisen koulutuksen aloituspaikoista ja poikien keskenään. Suhteutettaessa ensisijaisten hakijoiden määrät hyväksytyjen määriin, ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen hakeneilla tytöillä oli huonoimmat mahdollisuudet saada koulutuspaikka. Yhtenä mahdollisena syynä tähän voi olla, että tytöt hakevat opiskelemaan aloille, joihin heidän pisteensä eivät riitä. Toisena syynä voi olla tyttöjen hyvät arvosanat, hyvillä todistuksilla hakevat työt vievät heikommin pärjänneiden tyttöjen paikat. Jälkimmäiseen vaihtoehtoon nousi esille myös Hanna Lappalaisen Pro Gradu tutkielmassa. Lappalaisen mukaan alimpaan kvartaalin kuuluvan keskiarvon omaavilla tytöillä on puolet suurempi riski kuulua pudokkaiden ryhmään kuin alimman kvartaalin keskiarvon omaavilla pojilla.¹¹

Tilastoista ei selvinnyt, kuinka moni yhteishaussa ilman paikkaa jääneistä oli tyttöjä ja kuinka moni poikia. Ei siis ole tiedossa, ovatko ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen hakeneet tytöt kuitenkin sijoittuneet johonkin muuhun koulutukseen yhteishaussa. Tilastojen perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien tyttöjen ohjausta tulisi

¹¹ Lappalainen, H. 2009.

tehostaa jo peruskoulussa, jotta tytöt löytäisivät itseään kiinnostavan alan, johon heillä on realistiset mahdollisuudet päästä.

Yhteishaussa ilman opiskelupaikkaa jäi noin 360 nuorta. Ilman paikkaa jääneistä osa sai kesän aikana peruutuspaikan toisen asteen koulutuksesta ja iso osa sijoittui lisäopetukseen ja ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen. Tilastojen perusteella yhteishaun jälkeen haettavana olevat vaihtoehdot palvelevat melko tasaisesti sekä tyttöjä ja poikia.

Syksyllä ilman opiskelupaikkaa oli oppilaanohjaajilta kerätyn tiedon perusteella enää noin 50 nuorta. Koulutuksen ulkopuolelle jäi hieman enemmän poikia. Ilman opiskelupaikkaa jääneiden tukena Vantaalla toimii nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinä, joka ainakin syksyn 2011 asiakasmäärien perusteella palvelee enemmän poikia. Valtakunnallisten tilastojen ja tutkimusten perusteella on yleisesti tiedostettu, että poikien syrjäytymisriski on suurempi tyttöihin verrattuna. Tästä syystä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden poikien ohjaukseen on hyvä jatkossakin kiinnittää huomiota.

Raportin perusteella voidaan todeta, että koulutustakuun toteutumisessa ei ole suuria eroja tyttöjen ja poikien välillä. Jatkossa voisi kuitenkin olla hyvä selvittää vielä tarkemmin seuraavia teemoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä:

- poikien huonommat arvosanat peruskoulun päättötodistuksessa
- tyttöjen ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen ja opiskelupaikan vastaanottaminen
- ammatillisen koulutuksen jakautumiseen ns. naisten ja miesten aloihin vaikuttavat tekijät
- koulutuksen ulkopuolelle jäävien poikien syrjäytyminen

5 Lähteet

Niittymäki, T. 2005. Selvitys vuonna 2005 perusopetuksen päättävistä oppilaista, jotka eivät hakeneet opiskelupaikkaa kevään toisen asteen yhteishaussa. Helsinki: Opetushallitus

Karppinen, K. & Savioja, H. 2007. Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät. Julkaisussa: Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Alatupa, S. (toim.). Helsinki: Sitra

Keltikangas-Järvinen, L. & Alatupa, S. 2007. Koulu ja sosiaalinen pääoma. Julkaisussa: Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Alatupa, S. (toim.). Helsinki: Sitra

Kivelä, S. & Ahola, S. 2007. Elämää nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. VaSkooli-projektin loppuraportti. Turun yliopisto.

Lappalainen, H. 2009. Koulutuksellisen syrjäytymisriskin ennustettavuus yhteishakuvalintojen kautta tarkasteltuna. Koulupudokkuusriskin yhteys oppilaan kognitiiviseen kompetenssiin, koulumenestykseen sekä itseä ja vanhempia koskeviin uskomuksiin. Helsinki: Soveltavan kasvatustieteen laitos

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Koulutus ja sukupuolten tasa-arvo.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, TANE. 2011. Köyhyys ja syrjäytyminen. http://www.tasa-arvovaalit.fi/ehdokkaalle/tasa-arvotemat/koyhyys_ja_syrjaytyminen. (Luettu 28.12.2011)

Vantaa

Vantaan kaupunki
Sivistystoimi
Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue
Asematie 6 A, 01300 Vantaa